

M.B. ENGWIRDA

Het D'66-verkiezingsprogramma biedt nieuwe perspectieven zonder de grenzen van de realiteit uit het oog te verliezen. Een reactie op het artikel van W. J. Beek

'Verkiezingsprogramma's zijn realistische verbeeldingen, niet geschreven om te lezen, maar om elkaar na te vertellen met een eigen inkleuring. Een realist, met zelfs maar milde cynische trekken, moet ze niet analyseren.' Aldus Wiero Beek in een bespreking van het concept-verkiezingsprogramma van D'66 in het vorige nummer van *idee '66*. Waar zo'n analyse toeleidt, blijkt uit het vervolg van zijn artikel dat vooral is toegespitst op de sociaal-economische paragraaf van het verkiezingsprogramma.

'We trachten voor Sinterklaas te spelen', zo luidt tenslotte de conclusie, waarmee Beek de krantekoppen van onder meer *NRC-Handelsblad* en de *Volkscrant* haalde. Is zijn beschouwing echter wel realistisch, of eerder cynisch? Ik houd het op het laatste en zal proberen dat in deze reactie te onderbouwen.

Het artikel van Beek staat overigens niet op zichzelf. Ik bespeur een toenemende tendens, ook onder journalisten, om de verkiezingsprogramma's van politieke partijen op hun realisme te toetsen en daaraan min of meer (meestal meer) cynische conclusies te verbinden. In het licht van de gebeurtenissen van de afgelopen jaren is dat ook eigenlijk nauwelijks

verwonderlijk. Wie het eindresultaat van het sociaal-economisch beleid van het huidige kabinet vergelijkt met de doelstellingen uit de nota *Bestek '81* is, door de ervaring wijzer geworden, tot realisme, zo niet puur cynisme geneigd. Daaraan zit ook wel een goede kant, voor zover politieke partijen door een dergelijke houding gedwongen worden hun verkiezingsprogramma's in realistische zin bij te stellen. Aan die tendens zit echter ook een heel gevaarlijke kant. Het is immers niet denkbeeldig, dat de balans te ver doorslaat naar de andere kant. Dat de wil om de samenleving te verbeteren, om nieuwe wegen naar de toekomst uit te zetten gesmoord wordt in een toenemende neiging tot realisme en cynisme. Ik denk dat dat gevaar de laatste jaren sterk is gegroeid. Door de onmacht van het huidige kabinet om nieuwe wegen uit te zetten, door niet verder te willen gaan dan op de winkel te passen, om zelfs dat nog niet eens naar behoren te verrichten, is de neiging tot realisme en cynisme bij velen versterkt. Ik acht dat gevaarlijk en vind, dat D'66 als hervormingsgezinde, progressieve partij tot taak heeft zich tegen die tijdgeest, tegen dat doemdenken te verzetten, uiteraard zonder de grenzen van de realiteit daarbij uit het oog te verliezen.

Wanneer ik het verkiezingsprogramma van D'66 en in het bijzonder de sociaal-economische paragraaf vanuit die instelling lees, dan meen ik dat ons programma de toets van de kritiek van realisten, cynici en doemdenkers ruimschoots kan doorstaan. Het programma zet heel duidelijk nieuwe wegen uit naar de toekomst,

met name op het gebied van versterking en vernieuwing van de industrie, de woningbouw, de energiebesparing en het bevorderen van een betere verdeling van het beschikbare werk (deeltijdbanen). Het biedt daardoor, zowel op de korte als op de lange termijn kansrijke wegen ter verbetering van de werkgelegenheidssituatie in ons land. Bovendien is het sterk gericht op de emancipatie door de voorgestelde maatregelen om vrouwen en mannen zowel in de sfeer van het betaalde werk als in de sfeer van het niet-betaalde werk gelijkere ontplooiingskansen te bieden.

Maar daarbij wordt niet vergeten om de rekening te presenteren, zowel aan de overheid als aan de particuliere inkomens. Voor wat betreft de overheid verwijs ik in dit verband naar de financiële verantwoording van het verkiezingsprogramma, zoals dit door mij is opgesteld en op 21 maart jl. door de adviesraad is goedgekeurd. Tegenover de extra uitgaven, die uitvoering van het verkiezingsprogramma voor de overheid met zich meebrengt, zijn in die financiële verantwoording voor het jaar 1985 voor een totaalbedrag van 4 miljard gulden aan voorstellen tot bezuiniging op het bestaande beleid opgenomen, ondermeer op het gebied van de defensie-uitgaven, overheidspersoneelsbeleid en de gezondheidszorg. Daardoor is nu een sluitende financiering van de kosten van het verkiezingsprogramma verkregen. Maar ook voor de particuliere inkomens wordt in het verkiezingsprogramma de rekening in alle duidelijkheid gepresenteerd. Een minlijen van gemiddeld 2 à 2,5% bruto, resp. 1,5% netto per jaar geduren de ko-

mende kabinetsperiode zal waarschijnlijk niet op het Sinterklaas-verlanglijstje van veel kiezers voorkomen, maar wordt door D'66 toch als noodzakelijk gepresenteerd om:

- a. de rendementspositie van het bedrijfsleven te verbeteren;
- b. de collectieve voorzieningen en de sociale uitkeringen de komende jaren betaalbaar te laten zijn.

Ik zie er nu maar even van af om diep in te gaan op de zeer willekeurige manier waarop Beek berekent dat de wensen van het D'66-programma op het gebied van arbeidstijdverkorting, investeringen in milieuvriendelijke maatregelen, verbetering van de werkomstandigheden en de invoering van een aanvullende pensioenplicht, de gehele economische groei in de komende kabinetsperiode zullen opeisen. Ik zou in dit verband willen verwijzen naar het artikel dat Hans Wijers in de *Volkskrant* als reactie op het artikel van Beek schreef. Ik voeg daaraan nog slechts de volgende opmerkingen toe.

De stelling, dat deeltijdarbeid in de regel, afgezien van routinewerk, vrij

inefficiënt is, is naar mijn gevoel volstrekt onbewezen. Tegenover de organisatieproblemen, die de in het verkiezingsprogramma bepleite creatie van 300 000 à 400 000 deeltijdbanen in de komende 4 jaar met zich mee zullen brengen, staat immers de winst van de hogere produktiviteit en het lagere ziekteverzuim, die bij korter werken verwacht mogen worden. Bovendien vormt Beeks artikel naar mijn mening één groot pleidooi voor de noodzaak van arbeidstijdverkortende maatregelen. Hij is namelijk nog pessimistischer dan het verkiezingsprogramma over de mogelijkheden van de totstandbrenging van full-time arbeidsplaatsen in zowel het bedrijfsleven als bij de overheid. Realiseert hij zich dan niet dat het afwijzen van deeltijdarbeid ertoe zal leiden dat de lasten van de sociale voorzieningen, ook voor het bedrijfsleven, evenredig zullen groeien? Realiseert hij zich niet dat dan het perspectief tot verbetering van de werkgelegenheidssituatie in ons land helemaal dreigt weg te vallen?

Even onbegrijpelijk vind ik de bezwaren die Beek aantekent tegen het

voorstel uit het verkiezingsprogramma om te komen tot één inkomensdervingsverzekering ter vervanging van de bestaande sociale regelingen. Heeft hij soms over het hoofd gelezen dat het daarbij de bedoeling is de verzekering? Realiseert hij zich niet dat niveau te handhaven met daarnaast de mogelijkheid van vrijwillige verzekering? Realiseert hij zich niet dat juist dit voorstel ertoe zal kunnen leiden de lasten van de sociale voorzieningen, ook voor het bedrijfsleven, op den duur aanzienlijk terug te dringen?

Nee, Beek heeft de strekking en de onderlinge samenhang van de sociaal-economische paragraaf uit het verkiezingsprogramma helaas niet goed begrepen. Ik houd het erop dat ons verkiezingsprogramma op vele, noodzakelijke punten nieuwe wegen aangeeft zonder de grenzen van de realiteit uit het oog te verliezen. D'66 hoeft zich er niet voor te schamen daarmee voor de kiezers te verschijnen. Integendeel. Wij bieden geen Sinterklaaslijstjes, maar een realistisch perspectief.

Naschrift W. J. Beek

Engwirda's kritiek geeft me een probleem. Als redacteur van *idee'66* reageer ik anders dan als schrijver.

Eerst mijn reactie als redacteur. Engwirda geeft weinig feiten, maar schrijft een verkiezingsstuk. Daarmee maakt hij mijn stuk tot een anti-verkiezingsstuk en *idee'66* tot een verkiezingskrant. Dat is in mijn ogen niet de functie van dit blad. Het doodt alle zelfkritiek en dit maakt

het een lid-schrijver, die wordt gevraagd zijn visie te geven, onmogelijk.

Het is natuurlijk vervelend dat anderen via *idee'66* meeluisteren met onze verschillen van mening. Het alternatief voor mij is echter geen *idee'66* uitgeven. De partij make uit wat hij wil.

Mijn punt als schrijver is dat ik voor meer dan 150% achter de benade-

ring van de problemen sta en voor nog geen 50% achter de huidige sociaal-economische uitwerking daarvan. Ergo, ik zou nooit voor dit nu goedgekeurde programma enige verantwoordelijkheid willen dragen. Dat behoort bij de duidelijkheid die we wensen. Ik hoop dat ik, als dit blad is wat het pretendeert te zijn, daarop na de verkiezingen kan terugkomen.